

กลยุทธ์ในการบริหารจัดการชุมชนพึ่งตนเองในอนาคต Administration Of Self-Reliant Community In Line

ครรรคิตร สิริพุนทรพย์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khankit Siriphuntrap

Khonkaen University

E-mail : Kksgll091825@hotmail.com

บทคัดย่อ

กลยุทธ์ในการบริหารจัดการพึ่งตนเองนั้นเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการในชีวิตประจำวันของบุคคล กระบวนการจัดการและการใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด กระบวนการที่มีการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจ ตลอดจนใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะ จะมีการดำเนินงานของสถาบันหรือองค์กรหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายตามที่ต้องการ

การพึ่งพาตนเองของชุมชนถือวาเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน คือการพึ่งพาตนเองของประชาชนตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชน โดยมีหลักการ 5 ด้าน คือ 1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี 2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ 3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ 4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ 5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคม

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารจัดการ; ชุมชนพึ่งตนเอง

Abstracts

The strategy of self-sufficiency management is something that should be done in the daily life of a person. Management processes and the use of various resources That is limited to the maximum benefit Planning process Organization Command and control Is the process by which executives use power As well as using resources such as people, money, materials that are available or expected There will be operations of that institution or organization. To proceed to the desired destination

Community self-reliance is considered the highest point of community development. Is the self-reliance of the people according to the potential or power that is available in the community, with 5 principles: 1) self-reliance in technology 2) economic self-reliance 3) self-reliance 4) Natural self-reliance 5) Social self-reliance

Keywords: Strategy; Management; Self-Reliance Community

บทนำ

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นเรื่องราวในอดีตของความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับธรรมชาติ ผู้คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติและผู้คนที่อยู่อาศัยร่วมกัน อาจเป็นชนกลุ่มเดียวกันหรือหลายกลุ่ม โดยที่ผู้คนดังกล่าวมีสำนึกร่วมกัน ผู้คนเหล่านี้ได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งสาเหตุอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในและภายนอก ได้เกิดการปรับตัวและประสบการณ์ดังกล่าวบางประการได้กลายเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนรุ่นต่อมา การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Local history) คือการศึกษาในลักษณะประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต (Living history) แสดงให้เห็นพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ วัฒนธรรมอันแตกต่างไปจากพื้นที่ทางการปกครองของรัฐ (การให้ความสำคัญกับความเป็นท้องถิ่นมากกว่าความเป็นรัฐชาติ) ทุกคนในชุมชนต้องมีการดูแลกันเอง เงินที่ได้มาคนในองค์กรทางสังคม ท้องถิ่นจะรู้ว่าใครเป็นใครและใครเดือดร้อน ใครมีสิทธิ์ฟังได้ การฟื้นฟูทางสังคมความเป็นมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน เช่นเดียวกับสังคมไทยแต่ดั้งเดิมที่องค์กรท้องถิ่นประกอบด้วยพระสงฆ์องค์เจ้าที่จะเป็นผู้นำทางศาสนา ผู้อาวุโส ครูบาอาจารย์ที่ไม่ต้องมานั่งเรียกร้องจะย้ายเพราะเขามีสถานภาพในสังคมในชุมชนที่พร้อมแล้ว คนที่จะเป็นผู้ปกครองคนที่เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านก็คือคนในชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง รู้ว่าอะไรเป็นอะไรแล้วช่วยจัดการได้ อดีตในสังคมอีสานคือไม่มีคนจนและไม่มีคนรวยมาก ซึ่งวัดกันที่วัดประจำหมู่บ้าน ประจำชุมชน วัดใดเจริญรุ่งเรือง มีความมั่งคั่ง มีศีลธรรม ก็สะท้อนว่านั่นคือชุมชนที่ร่ำรวย แต่ปัจจุบันรัฐเข้าใจไปว่า ความจนเป็นเรื่องของปัจเจก จนต้องขึ้นทะเบียนคนจน ซึ่งขัดแย้งกับสิ่งที่เป็นมาแต่เดิมในสังคมไทย ขณะนี้ เราลืมไปว่า บ้านเกิดเมืองนอนหมายถึงอะไร เรากำลังไขว่ไขว เพราะสำนึกของผู้คนจะมีอยู่ สองระดับ คือ ระดับแรก คือ ชาติพันธุ์ คนที่เป็นคนเชื้อสายจีน คนส่วย คนเขมร คนลาว คนพวน เมื่อพวกเขาเกิดที่ไหน ในพื้นแผ่นดินที่ใด

พวกเขาที่จะสำนักเป็นเจ้าของตรงนั้น จะมีสำนักในแผ่นดินเกิดของเขา แผ่นดินหรือท้องถิ่นนั้น คือ บ้านเกิดเมืองนอน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2551 : 71)

แนวคิดการพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) ถือเป็สิ่งที่เป็พื้นฐานของการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้แนวคิดการพึ่งพาตนเองได้รับการกำหนดเป็วาทกรรมของการพัฒนาชุมชนและยังมีความสัมพันธ์กับแนวคิดการช่วยเหลือตนเอง (Self-help) การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual help) และการพัฒนาชนบทด้วย แนวคิดการพึ่งพาตนเองให้ความสำคัญต่อการที่ประชาชนสามารถริเริ่มหรือพัฒนาใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นด้วยตัวของตัวเอง อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดการพึ่งพาตนเองได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากในฐานะที่เป็นกลวิธีใหม่ต่อการพัฒนาชุมชน ในการพัฒนาชุมชนของประเทศแถบแอฟริกาที่เห็นว่าแนวคิดการพึ่งพาตนเองมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะทำให้เกิดขับเคลื่อนไปสู่การมีชีวิตที่ดีกว่า และการพึ่งพาตนเองใดในชุมชนยังช่วยการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล แนวคิดการพึ่งพาตนเองวาเป็การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรที่แต่ละประเทศมีอยู่ ทั้งยังเกี่ยวข้องกับประชากรในเรื่องศักยภาพที่จะพัฒนาของคานิยมทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนั้น ชุมชนต่างๆ และประชาชนจะกำหนดการใช้ความต้องการ คานิยมและความปรารถนาของตนเองเป็หลัก (R. Preiswerk, 1980 : 13) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธนาคารโลกที่ระบุว่า การพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืนของสังคมและสภาพแวดล้อมจำเป็ที่จะต้องนำต่องคานิยม ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนในสังคมหรือประเทศมาใชให้เกิดประโยชน์ (J. Galtung, 1980 : 43) สำหรับประเทศไทยมีนักวิชาการไทย อธิบายความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนมีความเป็อิสระที่จะกำหนดทางเลือกในการจัดการกับปัญหาและดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยไม่หวังพึ่งพิงภายนอก ทั้งนี้ยังมีมุมมองว่าการพึ่งพาตนเองของชุมชนจะต้องมีอำนาจในการต่อรองเพื่อให้เป็ไปตามเจตจำนงของชุมชน และสามารถระดมทุนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อชุมชนด้วย (นภาพรณ หะวานนท และคณะ, 2550 : 36)

เทคนิคในการบริหารจัดการ

คำว่า “การบริหาร (Administration)” และคำว่า “การจัดการ (Management)” เป็นคำที่มีความหมายคล้ายกัน แต่นิยมใช้ต่างกัน โดยการบริหารนิยมใช้ในทางราชการเชิงการกำหนดนโยบายให้นำไปสู่ภาคปฏิบัติ ส่วนการจัดการจะนิยมใช้ในการ

ธุรกิจ อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารและการจัดการ ทั้งสองคำนี้ไม่แตกต่างกันนัก สามารถใช้แทนกันได้ หรือใช้คำผสมรวมกันเป็นการบริหารจัดการก็มี จนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้นิยามเกี่ยวกับการบริหาร และการจัดการ ตามลักษณะของกริยาไว้อย่างน่าสนใจว่า คำว่า “บริหาร” ถ้าหมายเอาในมิติ การปกครอง เช่น บริหารส่วนท้องถิ่น ถ้าหมายเอาในมิติการดำเนินการ จัดการ เช่น บริหารธุรกิจ และคำว่า “จัดการ” หมายถึง สั่งงาน ควบคุมงาน ดำเนินงาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : 655) สอดรับกับทัศนะของสมคิด บางโม นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารจัดการอีกท่านหนึ่ง ซึ่งได้กล่าวไว้เช่นกันว่า การบริหาร (Administration) หมายถึง การกำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานของสถานประกอบการ เป็นการ ดำเนินงานที่สูงกว่าการจัดการ ส่วนการจัดการ (Management) หมายถึง ศิลปะในการใช้ เงิน อาคาร วัสดุอุปกรณ์ของสถานประกอบการเพื่อให้สถานประกอบการบรรลุวัตถุประสงค์ เป็นการแปรนโยบายออกมาเป็นแนวปฏิบัติ เนื่องจากการบริหารและการจัดการมีความหมายใกล้เคียงกัน ในทางราชการนิยมใช้คำว่า การบริหาร ส่วนในภาคธุรกิจเอกชนนั้น จะใช้ทั้งการบริหารและการจัดการ (สมคิด บางโม, 2553 : 41)

ในขณะที่นักวิชาการอื่นๆ อีกหลายท่าน ก็ได้กล่าวถึงที่มาและความหมายของการบริหารจัดการไว้ว่า การบริหาร มีความหมาย 2 นัย คือ 1) คำว่า บริหาร สำเร็จรูปมาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มีส่วนประกอบทางศัพท์ศาสตร์ว่า ปริ เป็นบทหน้า แปลว่า รอบ และ หฺร ธาตุ ใช้ในความหมายว่านำพา ดังนั้น คำว่า ปริหาร สามารถแปลกินเนื้อความครอบคลุมได้อย่างหลากหลายว่า การบริหารบ้าง การคุ้มครองบ้าง การป้องกันบ้าง (พระ อุดรคณาธิการ (ขวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัดนึก, 2555 : 342)

วากเนอร์ และโฮลเลนเบค (Wagner & Hollenbeck) ก็ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการจัดการ (Management) โดยมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการบริหารอย่างแยกไม่ออกว่าการบริหารและการจัดการ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการวางแผนในการจัดองค์การ การดำเนินงาน และการควบคุมเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย (J.A. Wagner & J.R. Hollenbeck, 1995 : 74) ซึ่งในปัจจุบันนี้เหล่านักวิชาการด้านการบริหารจัดการหรือด้าน วิทยาการจัดการ ส่วนมากต่างก็ได้นำทั้งหลักการบริหารและการจัดการมาใช้ผสมผสานกัน เป็นการบริหารจัดการ โดยมีทัศนะพ้องต้องกันว่า การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการ

ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ จำต้องอาศัยหน้าที่ทางการบริหารจัดการที่สำคัญ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545 : 3) ในขณะที่โฮลท์ (Holt) ก็ได้ชี้เหตุผลให้เห็นว่า การบริหารจัดการ เป็นศิลปะของการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะต้องพร้อมด้วยกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การเป็นผู้นำ และการควบคุม (D.H. Holt, 1993 : 3)

การบริหาร หรือการจัดการ (Management) หมายความว่า กระบวนการจัดการและการใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าให้ประสบความสำเร็จ (จิระภา สุขเกษม, 2547 : 111) กล่าวคือกระบวนการที่มีการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม ซึ่งจะทำให้งานดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อย และกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเสมอ (ปราชญา กล้าผจญ และ สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2545 : 12) ซึ่งก็หมายความว่า การจัดการ คือ การสั่งงาน การควบคุมงาน และการดำเนินงานนั่นเอง (สุรพล สุยะพรหม และ คณะ, 2555 : 1) โดยมีกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและสมาชิกในองค์การ ตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน (จุมพล สวัสดิ์ดิยากร, 2542 : 10) หรือเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจ ตลอดจนใช้ทรัพยากรต่างๆ อาทิเช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการดำเนินงานของสถาบันหรือองค์กรหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายตามที่ต้องการ (พนัส หันนาคินทร์, 2542 : 10)

จะเห็นได้ว่า การบริหาร หมายความว่า การเกิดขึ้นในบริบทของกลุ่มบุคคล โดยอย่างน้อยกลุ่มนั้นจะต้องมีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ในขณะที่การจัดการนั้น หมายความว่า เป็นงานทางด้านสมอง ใช้ความคิด ปฏิภาณ และการตัดสินใจเพื่อสร้างเงื่อนไขสำหรับการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กร ด้วยการวางแผน การนำ การจัดองค์การ และการควบคุมทรัพยากรมนุษย์ เงินทอง และทรัพยากรอื่นๆ (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2540 : 4)

อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการอีกท่านหนึ่ง คือ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้กล่าวสรุปชี้ให้เห็นส่วนต่างๆ ไว้ว่า การบริหารจัดการ (Management) การบริหารการพัฒนา (Development Administration) และการบริหารการบริการ (Service Administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ที่เห็นได้ชัดเจน มีอย่างน้อย 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่หนึ่ง ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐและ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ

ส่วนที่สอง มีกระบวนการบริหารงานหรือกระบวนการบริหารจัดการที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking) หรือการวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติ (Acting) และการประเมินผล (Evaluating)

ส่วนที่สาม มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้นสำหรับส่วนที่แตกต่างกันนั้น แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือการบริหารจัดการเน้นเรื่อง การนำแนวคิดการจัดการทางภาคเอกชนเข้ามาบริหารราชการ อาทิเช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหาร รวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผนงาน โครงการ (Policy, Plan, Program, Project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ ส่วนการบริหารการบริการจะเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2548 : 5)

กระบวนการที่กำหนดและบำรุงรักษาไว้ ซึ่งสภาพแวดล้อมของบุคคล เพื่อให้มีการดำเนินงานในการกิจนั้นบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (Harold Koontz and Heinz Weihrich, 1998 : 4) เนื่องจากมีกระบวนการบริหารภายในองค์การ ที่มีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน และมีทรัพยากรอื่นๆ ประกอบด้วย เงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบ (ธีรวิทย์ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เถลิณจิระรัตน์, 2554 : 12)

เทคนิคในการพึ่งตนเอง

การพึ่งพาตนเองของชุมชนถือวาเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน คือ การพึ่งพาตนเองของประชาชนตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งศักยภาพของคนทรัพยากร และสิ่งต่างๆ ให้ประชาชนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง เพราะเป็นที่รู้สภาพความเป็นจริงของปัญหาในชุมชนมากกว่าผู้

อื่น การพึ่งพาตนเองได้ของชุมชนเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล และเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน (สนธยา พลศรี, 2545 : 62)

นอกจากนี้ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยยังพบว่า การศึกษาแนวคิดการพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) นั้น มิได้แตกต่างไปจากหลักการของแนวคิดการช่วยเหลือตนเอง (Self-help) และแนวคิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual help) ปรัชญาของการช่วยเหลือตนเองมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับการพึ่งพาตนเอง มีผู้ใดให้นิยามการพึ่งพาตนเองผ่านความร่วมมือที่จะทำให้มีการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น เพราะในสังคมย่อมไม่มีความเสมอภาค การช่วยเหลือตนเองสามารถทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ เพราะการช่วยเหลือตนเองในการพัฒนาชุมชนนั้นถือเป็นการเพิ่มสมรรถภาพและความเชื่อมั่นของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนั้นหลักการของการช่วยเหลือตนเองจึงเขาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาชุมชนในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสในการแบ่งปันการตัดสินใจที่สำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง (D. Ghari, 1980 : 42)

การพึ่งพาตนเองสามารถจำแนกได้เป็น 4 ระดับ ระดับแรกเป็นการพึ่งพาตนเองระหว่างประเทศซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการร่วมมือพัฒนาหรือค้นหาแนวทางเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดความร่วมมือในเรื่องเทคโนโลยี ระดับที่สองเป็นการพึ่งพาตนเองของประเทศที่สัมพันธ์กับความจำเป็นสำหรับการพัฒนาซึ่งมีหลักการสำคัญที่มุ่งให้เกิดการ นำเข้าสมดุลกับการส่งออก พยายามกู้เงินจากต่างประเทศให้น้อยที่สุด และพยายามสร้างความสมดุลของการพัฒนาระหว่างเมืองและชนบท ระดับที่สามเป็นการพึ่งพาตนเองของท้องถิ่นซึ่งหมายถึงการสร้างสรรค์ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของชุมชนท้องถิ่น โดยมองย้อนกลับไปถึงภัยคุกคามของการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางของเมือง และระดับสุดท้ายเป็นการพึ่งพาตนเองของบุคคลที่หมายถึงความสามารถในการคงอยู่ของมนุษย์ทั้งกายภาพและสังคม ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มุ่งจะหาผลประโยชน์สูงสุด โดยปราศจากการทำร้ายสิ่งแวดล้อม

ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตนเป็นคำสอนให้เราได้พึ่งพาตนเองก่อนที่จะไปพึ่งพาผู้อื่น นั้น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายการพึ่งตนเองไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

การพึ่งตนเองขององค์กร ชุมชนควรจะมีการจัดระบบที่เอื้ออำนวยเพื่อให้สมาชิกสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเอง (self - fulfillment) ด้วยวิธีการช่วย

เหลือตนเอง ด้วยการร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน การพึ่งตนเองที่แท้จริง หมายรวมถึงการมี

อิสระของกลุ่มชนในการตั้งเป้าหมายและมีอิสระในการดำเนินงานให้บรรลุ เป้าหมาย โดยใช้ความพยายามและกำลังของตนเอง ส่วนการดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์กร ชุมชนหมายถึงกลุ่มควรมีความ

เป็นอิสระสามารถตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมด้วยตัวของกลุ่มเอง เพื่อผลประโยชน์ ของสมาชิกหรือให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือ องค์กรชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ ต่ อมีกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาที่สมาชิกกำลังประสบผลสำเร็จในที่สุด หรือพึ่งตนเองได้ในที่สุด

การพึ่งตนเอง (self-reliance) หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้อย่าง อิสระมั่นคง สมบูรณ์การพึ่งตนเองได้มีได้ทั้งระดับปัจเจกชนและชุมชน คำว่า “ปัจเจกชน พึ่งตนเอง” หมายถึง การที่บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ เช่น สามารถแยกตัวออกมาต่า งหากจากพ่อแม่ มีความมั่นคงในชีวิตตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ได้หรือสามารถขอคำแนะนำของผู้ อื่นมาประกอบการตัดสินใจของตน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2541 : 69-72)

นอกจากนี้ ยังมีผู้แบ่งความหมายการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทออกเป็น 5 ด้าน คือ

1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (technological self – reliance) หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรกลและ เทคโนโลยีทางสังคม เช่น การวางแผนโครงการ การจัดการ เป็นการรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ การบำรุงรักษาให้คงสภาพดีอยู่เสมอ เพื่อใช้งานเทคโนโลยีซึ่งหมายถึงรวมถึงของสมัยใหม่และ ของดั้งเดิมของท้องถิ่นที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (folk-wisdom) ด้วย

2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (economic self-reliance) หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พูนสุขพอสมควรและให้ เกิดความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน จุดสมดุลอยู่สูงพอสมควรถึงขั้นสมบูรณ์พูนสุขดัง กล่าว

3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource self-reliance) ซึ่งหมายถึงสิ่งใดๆ ที่มีอยู่โดยธรรมชาติในชุมชนหรือสามารถหามาได้จาก ธรรมชาติ มีความสามารถในการ

การใช้ประโยชน์และรักษาสถาปัตยกรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ไห้เสื่อมสลายไป

4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (psychological self-reliance) หมายถึง การที่สภาพจิตใจที่กล้าแข็งพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นในการปกครองตนเอง ในการป้องกันกิลเลสตันหา ไม่ให้โลก โกรธ หลง หรือยากไต่ยากมีจนเกินความสามารถของตนเอง

5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคม (social self-reliance) หมายถึง สภาวะการณ์กลุ่มคน กลุ่มหนึ่งมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ ปฏิบัติ หน้าที่หรืออาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกได้ เป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถระดับหนึ่งติดต่อสัมพันธ์กันด้วยดีสม่ำเสมอ (R.S Burt,1992 : 15)

สรุป

กลยุทธ์ในการบริหารจัดการพึ่งตนเองนั้นเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการในชีวิตประจำวันของบุคคล กระบวนการจัดการและการใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าให้ประสบความสำเร็จ กล่าวคือกระบวนการที่มีการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม ซึ่งจะทำงานดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อย และกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเสมอ โดยมีกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและสมาชิกในองค์การตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน หรือเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจ ตลอดจนใช้ทรัพยากรต่างๆ อาทิเช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการดำเนินงานของสถาบันหรือองค์กรหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายตามที่ต้องการ

การพึ่งพาตนเองของชุมชนถือวาเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน คือการพึ่งพาตนเองของประชาชนตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งศักยภาพของคนทรัพยากร และสิ่งต่างๆ ให้ประชาชนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง เพราะเป็นที่รู้สภาพความเป็นจริงของปัญหาในชุมชนมากกว่าผู้อื่น นอกจากนี้ ยังมีผู้แบ่งความหมายการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี 2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ 3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ 4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ 5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- จิระภา สุขเกษม. (2557). *การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์รวมหนังสือกรุงเทพ.
- จุมพล สวัสดิการ. (2542). *หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2540). *วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2554). *พื้นฐานการบริหารงานอุตสาหกรรม*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า.
- นภาพรณ หะวานนท์ และคณะ (2550). *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปราชญา กล้าผจญ และ สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2545). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- พนัส หันนาคินทร์. (2542). *ประสบการณ์ในงานบริหารบุคลากร*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระอุดรคณาธิการ และ จำลอง สารพัดนึก (ชินทร์ สระคำ). (2555). *พจนานุกรม บาลี-ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). *การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2548). *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551). *คู่มืออุทิศ ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนึกของท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: เชียงทองพิมพ์.
- สนธยา พลศรี (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมคิด บางโม. (2553). *การเป็นผู้ประกอบการ Entrepreneurship*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เอส เค บุ๊คส์.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2555). *พื้นฐานทางการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย.
- D. Ghari. (1980). *The Basic Needs Approach to Development : Some Issues Regarding Concepts and Methodology*. Geneva: ILO Publication.
- D.H. Holt (1993). *Management principles and practices*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Harold Koontz and Heinz Weihrich. (1998). *Management*. Singapore: McGraw-Hill Book Company.
- J. Galtung. (1980). *Self-Reliance a Strategy for Development*. London : Boyle I, Overture Publication Ltd.
- J.A. Wagner & J.R. Hollenbeck. (1995). *Management of organization behavior*. New Jersey: Prentice-Hall.
- R. Preiswerk. (1980). *Sources of Resisting to Local Self-Reliance. In a Strategy for Development, Gatling J. et al, eds*. London: Bogle-L, overture Publications.
- R.S Burt. (1992). *Social Capital: Theory and Research*. New York : De Grayer.